

характер, а пов'язана безпосередньо із можливістю діяти, однак така можливість обмежена нормами закону.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про міжнародні договори: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права, 4-те видання: підручник. К.: Алерта. 2016. 524 с.
4. Харитонов Є., Харитонova О. Проблеми визначення а характеристики засад статусу фізичної особи у цивільному законодавстві України. Приватне право. Київ, 2013. № 1. С. 106-117.
5. Сімейний Кодекс України: Закон України від 10.01.2002 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. Ст. 135.
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-558-7-57>

REASONS AND CONDITIONS FOR VOLUNTARY LEAVING OF A MILITARY UNIT OR PLACE OF SERVICE UNDER THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW IN UKRAINE

ПРИЧИНИ ТА УМОВИ ВЧИНЕННЯ САМОВІЛЬНОГО ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Vysotskyi S. O.

*Postgraduate Student,
Odesa State University
of Internal Affairs
Odesa, Ukraine*

ORCID ID: 0009-0002-5587-6575

Висоцький С. О.

*аспірант,
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

ORCID ID: 0009-0002-5587-6575

Питання детермінації злочинності завжди являлася ключовою як для кримінологічної теорії так і для практики її застосування [1, с. 116],

Як показало наше дослідження, за період повномасштабної воєнної агресії РФ проти України військова злочинність набула системного

характеру та стала не лише дестабілізуючим фактором військової дисципліни і правопорядку у ЗСУ та інших військових формуваннях, а й значною загрозою обороноздатності країни, що у свою чергу, спричинило не аби яку небезпеку для суспільства в цілому.

В кримінологічній науці існує досить багато підходів до вивчення проблем детермінації злочинності, у зв'язку з чим проведений нами їх аналіз засвідчив, що на сьогодні вітчизняними вченими запропоновано низку підходів до класифікації детермінант того чи іншого виду кримінальних правопорушень[2, с. 75],

З огляду власного наукового пошуку варто зауважити, що детермінанти самовільного залишення військової частини або місця служби в умовах воєнного стану в Україні на макрорівні є досить різноманітними та включають у себе широке коло суспільних відносин: політичного, економічного, соціального, ідеологічного, правового, організаційно-управлінського, соціально-психологічного, культурно-виховного та ін. характеру.

В умовах воєнного стану в Україні особливо значущими серед зазначених вище варто виділити: глибоку воєнно-політичну та соціально-економічну й фінансову кризи в державі; дисбаланс соціальної функції держави та її інституцій; прорахунки й непослідовність реформи ЗСУ; недосконале законодавство в сфері соціального захисту військовослужбовців; моральний занепад українського суспільства; наявність численних факторів аномії та беззаконня в армії тощо.

Детермінанти самовільного залишення військової частини або місця служби в умовах воєнного стану в Україні на мікрорівні, являються характерними саме для середовища військових та пов'язані як з особливостями, і їх ставленням до проходження військової служби [4, с. 481].

До основних із них варто віднести: провальна політика мобілізації в умовах воєнного стану; недостатній рівень у значної частини командирів (начальників) правої свідомості та культури; неналежний рівень профілактичної роботи командирів (начальників) з особовим складом спрямованої на протидію та запобігання самовільного залишення військової частини або місця служби в умовах воєнного стану; високий ступінь латентності фактів нестатутних відносин у окремих військових колективах; наявність у деяких підрозділах «кругової поруки», що сприяє латентності делінквентної поведінки військовослужбовців; відсутність чітких термінів служби, що породжують психологічні проблеми, при тривалому перебуванні без ротації; наявність у минулому в частини військовослужбовців проблем із законом, що негативно позначається на їх правосвідомості та поведінці у військовому колективі; отримані в умовах воєнного стану психічні відхилення та невротичні прояви як результат виснажливих

бойових навантажень, отриманих поранень чи травм, що проявляються особливо у військовослужбовців молодого віку; концентрація у лавах військовослужбовців значної кількості осіб, як правило, молодого віку, що не змогли себе професійно реалізувати.

В системі детермінант самовільного залишення військової частини або місця служби в умовах воєнного стану і Україні ні індивідуальному рівні переважне місце займають морально-психологічні чинники, а саме: небажання проходити військову службу через страх втрати життя чи можливість бути скаліченим, пораненим чи потрапити в полон; отримана психологічна травма після участі у бойових діях; сімейні та інші особисті обставини; інші детермінанти соціально-психологічного характеру.

До організаційно-управлінських детермінант самовільного залишення військової частини або місця служби служби в умовах воєнного стану і Україні ні індивідуальному рівні варто віднести: нестатутні відносини в колективі військовослужбовців; недостатній контроль за особовим складом військовослужбовців; байдуже ставлення до проблем військовослужбовців командирів (начальників); недоліки у морально-психологічній роботі; неналежне фінансове і матеріальне забезпечення військовослужбовців та їх сімей; брак відпусток та ротатії військовослужбовців; спроба уникнути покарання в результаті вчинення інших кримінальних правопорушень; інші детермінанти організаційно-управлінського характеру

Висновок. Підводячи підсумок даного наукового пошуку варто зауважити, що систему детермінант самовільного залишення військової частини або місця служби в умовах воєнного стану в Україні на макрорівні складають причини: політичного, економічного, соціального, ідеологічного, правового, організаційно-управлінського, соціально-психологічного, культурно-виховного та ін. характеру.

До системи детермінант самовільного залишення військової частини або місця служби в умовах воєнного стану в Україні на мікрорівні, належать: провальна політика мобілізації в умовах воєнного стану; недостатній рівень у значної частини командирів (начальників) правої свідомості та культури; неналежний рівень профілактичної роботи командирів (начальників) з особовим складом спрямованої на протидію та запобігання самовільному залишення військової частини або місця служби в умовах воєнного стану; високий ступінь латентності фактів нестатутних відносин у окремих військових колективах; наявність у деяких підрозділах «кругової поруки», що сприяє латентності делінквентної поведінки військовослужбовців; відсутність чітких термінів служби, що породжують психологічні проблеми, при тривалому перебуванні без ротатії; наявність у минулому в частини військовослужбовців проблем

із законом, що негативно позначається на їх правосвідомості та поведінці у військовому колективі; отримані в умовах воєнного стану психічні відхилення та невротичні прояви як результат виснажливих бойових навантажень, отриманих поранень чи травм, що проявляються особливо у військовослужбовців молодого віку; концентрація у лавах військовослужбовців значної кількості осіб, як правило, молодого віку, що не змогли себе професійно реалізувати.

Систему детермінант самовільного залишення військової частини або місця служби в умовах воєнного стану і Україні ні індивідуальному рівні складають охарактеризовані у науковій статті морально-психологічні та організаційно-управлінські чинники.

Література:

1. Дмитренко Н. А. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності у Збройних Силах України: дис. ... д-ра філософії: 081 «Право». Херсон, Одеса, 2020. 230 с.
2. Shkuta O.O. Crimes in the Military Sphere: Reasons and Conditions. *European Reforms Bulletin* №2, 2020. с. 74-77. <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/1845/1/74-77.pdf>
3. Кримінологія: Загальна та Особлива частини : підручник/ В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська, О. В. Лисодєд та ін. ; за ред. В. В. Голіни і Б. М. Головкіна. Харків : Право, 2014. С. 37.